

CAPUT V.

QUOTUPLIX SIT BLASPHEMIA.

1. Variæ solent hujus vitii tradi partitiones, quæ obiter fere tactæ sunt ejus definitionem explicando; duæ tamen indigent peculiari declaratione, quas hic breviter attingimus. Primo itaque dividi potest blasphemia, in eam quæ est contra Deum et contra Sanctos. Hæc divisio colligi potest tum ex cap. 2 de Maledicis: *Si quis (ait) contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorum, et maxime Beatam Virginem, linguam in blasphemiam publice relaxare præsumpserit*; tum ex Glossa, in id ad Ephes. 4: *Blasphemia auferatur a vobis*, quæ addit: *In Deum et in Sanctos*; tum denique ex D. Thoma, dicta q. 13, art. 1, ad 2, ubi Cajetanus non solum dicit esse blasphemiam in Sanctos, sed etiam dicit esse ejusdem speciei.

2. Sed occurrit difficultas, quia hæc divisio videtur contraria definitioni. Diximus enim in definitione, blasphemiam esse contra Deum; in hac autem divisione dicimus etiam esse contra Sanctos: aut ergo hoc falsum est, aut definitio non convertitur cum definito. Propter hoc aliqui addunt in definitione: *Contra Deum, vel Sanctos*, ut videre licet in Navar., d. numero octogesimo primo. Verumtamen non est necessarium: dicimus enim verbum maledictionis vel contumeliæ in Sanctos, non esse propriam blasphemiam, nisi quatenus est aliquo modo in Deum prolata, quia nimirum in Sanctis suis maledicitur Deus; ita respondet Alens., dicto memb. 1, et idem fere habet D. Thomas, dicta solut. 2. Ait enim, quod *sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis efficit, ita et blasphemia quæ fit in Sanctos, ex consequenti in Deum redundat*. Et simili modo dixit idem Sanctus 2. 2, q. 76, art. 2, *maledicere rebus irrationalibus, in quantum sunt creature Dei, esse peccatum blasphemiae*. Et idem dicit de detractioe creaturæ, ibidem, art. 4, ad 1, quia talis maledictio aut detractio creaturæ, ut est opus Dei, redundat in Deum: *Et sic habet (inquit) rationem blasphemiae*. Juxta hanc ergo doctrinam, etiamsi maledictum in Sanctos blasphemia sit, nihilominus non est diminuta definitio; nam etiam illa blasphemia est in Deum, imo sub ea tantum consideratione habet propriam rationem blasphemiae. Erit ergo illa particula intelligenda, quod blasphemia sit in Deum,

vel in se, vel in Sanctis et creaturis suis.

3. *Instantia*. — Sed nondum est evacuata tota difficultas, quia adoratio Sanctorum simpliciter distinguitur ab adoratione Dei, licet possit Deus in Sanctis adorari; ergo similiter blasphemia Sanctorum est distincta a blasphemia Dei, etiamsi possit Deus in Sanctis blasphemari; nam contrariorum eadem est ratio. Quæ difficultas petit, an verba contumeliæ vel injuriæ, in Sanctum simpliciter prolata, ex se seu ex vi talis objecti contineant veram malitiam blasphemiae contra Deum, aut tunc solum quando sic loquens formaliter intendit Deum ipsum inhonorare in Sancto suo. Constat enim utrumque modum operandi esse possibilem, et inter se multum differre, cum intentio moraliter distinguat operationes; quando ergo homo operatur ex formali intentione blasphemandi Deum in Sanctis, optime procedit responsio et doctrina data; quia nemo dubitat quin tunc injuria principaliter fiat Deo, et consequenter illa sit propriissima blasphemiam religioni Dei contraria.

4. Difficultas ergo est, quando simpliciter convicium profertur in Sanctum, nihil aliud intendendo, nisi contumeliam talis personæ. Videtur enim tunc actio illa solum esse contra virtutem illam qua honoramus Sanctos, quæ non est religio, sed dulia. Quia, sicut cultus Sanctorum, absolute illis datus, non est cultus Dei, nec virtutis religionis, ita nec blasphemia prolata in Sanctum illo modo, est vere et proprie blasphemia Dei, nec contra religionem ejus. Quod ex verbis D. Thomæ supra citatis confirmari potest; æquiparat enim blasphemiam laudi. At vero laus alicujus Sancti, nisi expressis verbis, vel saltem ex formali intentione operantis extendatur ad Deum, non est propria laus Dei, neque habet aliam honestatem nisi dubæ; ergo similiter blasphemia in Sanctum ex vi objecti, et seclusa speciali intentione operantis, non habet propriam malitiam blasphemiae, quæ est contra Deum, sed tantum inobservantiæ contra Sanctos. Denique maledictio creaturæ irrationalis, secundum se et absolute facta, non est blasphemia, sed est vana et illicita actio, ut dixit D. Thomas, dicta q. 76, art. 2. Unde, ut sit blasphemia, necessarium est ut sit maledictio creaturæ, ut creatura Dei est. Non videtur autem posse creatura maledici sub hac ratione, nisi ex prava intentione maledicentis. Et fortasse ideo addidit D. Thomas, dicta q. 76, art. 4, ad 1, talem maledictionem per accidens habere rationem blasphemiae, id est, ex intentione et

relatione operantis, non ex vi operis seu objecti; ergo simili modo contumelia aut maledictio, in Sanctum prolata, per se et ex vi objecti non est proprie blasphemia, sed tantum ex intentione et relatione operantis.

5. *Quid recentiores aliqui in hoc sentiant*. — In hoc puncto aliqui moderni auctores¹ fatentur, convicium prolatum in Sanctum simpliciter et absolute spectatum, ut in sanctitatem excellentem, non habere propriam malitiam blasphemiae religioni contrariam, propter rationem factam; et ideo, ut contumelia irrogata Sanctis habeat rationem blasphemiae in Deum, necessarium esse existimant ut versetur circa Sanctos, quatenus habent aliquem respectum ad Deum; non tamen postulant formalem intentionem inferendi Deo injuriam, sed satis esse putant si Sancti apprehendantur cum aliquo respectu ad Deum. Alii vero auctores simpliciter et sine distinctione asserunt, contumelias Sanctorum, præsertim defunctorum et cum Christo regnantium, esse veras et proprias blasphemias in Deum, quacumque intentione fiant, dummodo sufficienti advertentia et libertate proferantur. Ita loquuntur Alensis, D. Thomas, Cajetanus supra, et in Sum., verb. *Blasphemia*, et ibid. Armilla, Sylvest. et alii Summistæ; et Navar., d. c. 12; et Covar., d. § 7, n. 9; et favet jus in dicto cap. 2, de Maledicis, nam absolute eodem modo loquitur. Et quamvis possit dici, non omnem blasphemiam juridicam esse proprie et in rigore blasphemiam, ut Sylvester indicat, nihilominus verisimilius est jus ipsum considerasse præcipue injuriam, quæ in Deum ipsum redundat per hujusmodi contumeliam in Sanctum, et ideo illam ut propriam blasphemiam damnasse. Probabiliter ergo defendi potest hæc sententia. Et declarari potest ex generali regula, quod ad contrahendam malitiam non est necessaria formalis intentio, sed sufficit interpretativa, quando in objecto ipso est sufficiens fundamentum ita enim est in præsentibus; nam Sancti, ex vi sui status, habent quasi intrinsicam habitudinem ad Deum; et ideo si contumelia afficiantur, injuria transit in Deum ipsum, etiamsi hoc formaliter non intendatur, vel licet illa habitudo expresse non consideretur, sicut considerari posset et deberet.

6. *Tripliciter contumeliam proferri posse in*

¹ Vide Valentiam, 3 tom., disp. 4, quæst. 13, punct. 2; Vasquez, lib. de Ador., disp. 6, c. 4.

Sanctos. — Itaque in tribus modis potest contumelia in Sanctum proferri. Primo, expresse cogitando simul de Deo, et intendendo honori ejus detrudere in Sancto suo; et tunc est formalissima blasphemia Dei, ut per se constat, quia non ex sono verborum, sed ex significatione et animi intentione malitiam suam desumit. Hic tamen modus blasphemandi Sanctos rarissimus est, et ideo non possumus ad illum tantum modum limitare hanc blasphemiam Dei in Sanctis suis. Secundo, potest quis cogitare de Sancto cum aliqua expressa habitudine ad Deum, scilicet, peculiaris amici, aut ministri ejus, vel quid simile, et nihilominus voluntarie in Sanctum proferre verba contumeliæ; et tunc etiam censetur injuria transire in Deum, et ideo habet propriam malitiam blasphemiae, quia ratione illius vinculi, quod inter hanc personam et Deum consideratur, in Deum cadit opprobrium, etiamsi hoc formaliter non intendatur. In quo minus requiritur ad injuriam quam ad cultum et honorationem, quia bonum est ex integra causa, et ideo requirit intentionem magis formalem. Tertio igitur fieri potest ut cogitatio de Sancto non sit expresse respectiva in ordine ad Deum, sed solum de illa excellentia sanctitatis, in qua talis respectus fundatur; et tunc licet imperfectior sit blasphemiam in Deum, tamen indirecte participare videtur eandem malitiam, quia ad hanc sufficit voluntas talis objecti, quod de se cedit in opprobrium Dei. Item quia si formalis intentio inhonorandi Deum non est necessaria, etiam expressa cogitatio illius habitudinis non erit necessaria ad incurrendam malitiam blasphemiae, quia ad voluntarium indirectum, satis est quod potuerit et debuerit cogitari. Ratio autem in contrarium facta solum suadet, esse in illo actu malitiam contra dulam, quod fatemur; addimus vero etiam esse in illo malitiam contra religionem, neque enim hæc duo repugnant; qualis autem sit illa malitia, explicabimus amplius capite sequenti.

7. *Secunda blasphemiae divisio*. — Altera divisio blasphemiae est in hæreticalem, et simplicem, seu non hæreticalem; quæ divisio est maxime necessaria ad explicanda jura quæ ferunt poenas contra blasphemos, ut paulo post videbimus. Dicitur autem blasphemia hæreticalis, quæ hæresim seu falsitatem contra fidem formaliter aut virtualiter continet et significat. Hujusmodi est omnis blasphemia enunciativa, sive affirmando, sive negando aliquid de Deo, quod fides docet, vel etiam

tribuendo creaturæ id quod secundum fidem soli Deo convenit, vel de his etiam dubitationem ostendendo. Item ad blasphemiam hæreticalem pertinent nomina quædam convicii Deo attributa, ut si quis eum nominet injustum, ignorantem, vel quid simile; nam licet expresse id non affirmetur enunciando et componendo, sed simpliciter ita nominando, nihilominus virtute satis affirmatur, quod ita profertur. In hoc etiam ordine ponuntur illæ blasphemiam gravissimæ, quæ his verbis solent proferri: *Non credo in Deum, discredo, abnego, vulgo, reniego*, et omnes æquivalentes, quia omnia hæc formam infidelitatis habent, ut bene notavit Soto, lib. 8 de Just., quæst. 2, art. 3. Blasphemia autem non hæreticalis dicitur omnis illa, quæ nec formaliter nec virtute continet falsitatem quasi speculativam contra fidei veritatem, ut sunt omnes blasphemiam quæ proferuntur per modos optandi, impetrandi, aut imprecandi; item quæ fiunt nominando aliquid, quod in Deo vere reperitur, tamen per modum contumeliæ et irrisionis. Nam in his omnibus solum est quædam falsitas practica, quæ non opponitur fidei; et ideo non sunt ita hæreticales blasphemiam, sicut priores.

8. *Aliquæ vulgares blasphemiam expenduntur.* — Et ad hunc ordinem pertinent multa vulgaria verba blasphemiam, ut, *Displiceat Deo; Ad despectum Dei; Per vitam Dei*, et similia, quia per hæc non indicatur infidelitas, sed contemptus quidam Dei; nam verbum illud quod sermone vulgari dicitur, *Pesse*, etc., non tam est affirmantis, quam imprecantis; per aliud autem verbum vulgo, *A despecho*, etc., non significatur aliquid fieri posse contra efficacem Dei voluntatem; sed vel significatur voluntas faciendi aliquid, etiamsi Deo displiceat eo modo quo displicere potest, per antecedentem voluntatem, aut signi, quæ nihilominus est magna irreverentia, et magnus contemptus; vel certe profertur etiam per modum imprecationis, optando Deo displicentiam, vel tædium de tali re, ut Soto etiam indicat; illud autem verbum vulgare *Por vida*, eatenus blasphemiam continet, quatenus execratorium verbum est, quasi subjiciendo vitam Dei defectioni et morti, nisi ita sit aut eveniat quod affirmatur; et ita in his non est proprie falsitas speculativa, quæ ad infidelitatem spectat, sed gravissima injuria et contumelia Dei, et ideo hæreticales non sunt, ut censuit etiam Salzedo, ad Practicam Bernardi, c. 100, § *Et quia*. Multa etiam de his blas-

phemiis in particulari legi possunt in Covar., d. § 7, n. 9. Ex dictis vero a nobis sufficienter patet ratio et distinctio utriusque membri, quæ magis ex sequenti capite patebit.

CAPUT VI.

QUALIS ET QUANTA SIT MALITIA BLASPHEMIÆ.

1. *Blasphemia ex suo genere mortale peccatum est.* — Imprimis certum est hoc peccatum mortale esse, et ex suo genere gravissimum. Ita docet D. Thomas, dicta q. 13, art. 2, et 3 p., q. 80, art. 5; Alex. Alens., dicta q. 13, memb. 3 et 5, ubi blasphemiam et homicidium et perjurio præfert ex genere suo; et idem sentiunt communiter Theologi et Summistæ. Est autem advertendum, ad propriam malitiam blasphemiam, necessarium esse ut verba blasphemiam formaliter, seu significative et serio proferantur; nam si quis materialiter referat verba blasphemiam, constat de se nullum esse peccatum. Quod si ex levitate animi joco illa proferat, esse quidem poterit peccatum levitatis, et alicujus irreverentiæ, assumendo nomen Dei in vanum; non tamen est propria blasphemiam, de cujus ratione est, ut formaliter proferatur per modum convicii aut maledictionis in Deum; et ideo si humano modo fiat, semper est gravissimum peccatum.

2. *Blasphemia non potest esse venialis ex sola levitate materiæ.* — Et quidem, quod attinet ad gravitatem absolutam, manifestum est illam esse mortalem, nec posse esse venialem ex sola levitate materiæ, nisi accedat etiam surreptio et indeliberata voluntas; nam ex hoc capite clarum est hoc peccatum esse posse veniale, et ita fatentur omnes: contingit autem id duobus modis. Primo, quando quis ex subita passione aut motione prius protulit verbum, quam adverteret sensum, vel significationem ejus, secundum quam blasphemiam continet; tunc enim non profert voluntarie ac formaliter blasphemiam, sed tantum materialiter verbum de se blasphemum; et ideo excusatur a culpa gravi, ut notavit Cajetanus, verb. *Blasphemia*. Secundo, solet hoc accidere ex quadam prava consuetudine, quæ licet de se non excuset, præsertim quando voluntaria est, nihilominus si in ipso actu revera tollat advertentiam rationis, ita ut homo prius loquatur, quam advertere possit quid loquitur, tunc in actu non est nova malitia præsertim moralis; sicut si per vehementem passionem, perturbantem et impediendam ple-

nium rationis usum, similia verba quis proferret. Extra casum autem vel casum hujusmodi inadvertentiæ, semper tale peccatum mortale est, ut bene Cajetanus supra dixit.

3. *Non est gravius peccatum blasphemiam, omni alio.* — De gravitate autem comparativa hujus peccati, cum gravissimum esse dicitur, non est existimandum esse simpliciter gravius omni alio peccato; nam simpliciter gravius est odium Dei, et peccatum hæresis etiam est majus, ut statim dicam: imo etiam desperatio gravius peccatum est ex genere suo, quia sicut virtutes Theologales excellentiores sunt virtute religionis, ita peccata illis contraria ex genere etiam suo deteriora sunt, quam blasphemiam, quæ religioni opponitur, ut jam videbimus. Inter peccata autem religioni opposita, hoc videtur esse maximum ex suo genere, quia directe opponitur divinitati, et excellentiæ ejus secundum se, eique non solum negat debitum cultum, sed etiam summam irreverentiam et injuriam infert, quantum potest, et quasi aperto Marte, ut sic dicam, bellum Deo indicit. Cum enim homo non possit Deo in se malum aliquod inferre, exacuit linguam contra Deum per blasphemiam, unde Hieronymus, Isaïæ 18: *Nihil* (inquit) *horribilius blasphemiam, quæ ponit in excelsum os suum; omne quippe peccatum comparatum blasphemiam levius est.* Et ideo Deus in Scriptura maxime hoc vitium detestatur, et illud gravissime punit, ut patet Levit. 24, ubi lapidibus obrui præcipitur blasphemus, et Isai. 37, 4 Reg. 19, et 2 Mach. 15, et sæpe alias, leguntur gravissimæ et extraordinariæ vindictæ, quas propter hoc vitium Deus de hominibus sumpsit.

4. *Quomodo blasphemiam distinguatur ab infidelitate.* — *Ratio dubitandi.* — Ut autem propria malitia hujus vitii magis explicetur, nonnulla dubia explicanda sunt. Primum ac præcipuum est, quomodo blasphemiam ab infidelitate distinguatur; et ratio dubitandi est, quia D. Thomas 2. 2, q. 13, hoc vitium ponit ut contrarium confessioni fidei; confessio autem fidei non est actus religionis, sed est actus fidei exterior; ergo malitia blasphemiam est contraria fidei, saltem quoad exteriorem actum. Unde idem D. Thomas, eadem quæst., art. 3, ex eo quod blasphemiam opponitur confessioni fidei, concludit habere in se gravitatem infidelitatis, et aggravari ex eo quod prorumpit in verba contumeliæ, et maxime si accedat detestatio voluntatis: *Sicut a contrario* (inquit) *laus fidei augetur, si accedat*

Dei amor, et prorumpat in laudem Dei. Et augetur difficultas, nam idem divus Thomas, in d. artic. 1, ait per blasphemiam derogari divinæ bonitati, affirmando de illa quod ei non convenit, vel negando quod convenit: *Quod* (inquit) *potest contingere dupliciter: uno modo secundum solam opinionem intellectus, alio modo conjuncta quadam affectus detestatione; et subjungit: Hujusmodi ergo derogatio divinæ bonitatis vel est secundum intellectum tantum, vel etiam secundum affectum: si consistat tantum in corde, est cordis blasphemiam; si autem exterius prodeat per locutionem, est oris blasphemiam, et secundum hoc blasphemiam confessioni opponitur.* Ergo juxta hanc doctrinam blasphemiam interior non differt ab hæresi seu infidelitate, et blasphemiam exterior non differt ab externa negatione fidei; hæc enim proprie opponitur contrarie confessioni fidei.

5. *Blasphemiam neque est infidelitas, neque illam supponit.* — *Probatur primum.* — *Objectio.* — *Respondetur.* — Hæc difficultas non tam in re ipsa consistit, quam in doctrina et verbis divi Thomæ, in quibus explicandis multa dicit Cajetanus. Nos autem primo explicabimus rem ipsam, et inde constabit quid ad D. Thomam dicendum sit. Primum ergo loquendo de blasphemiam secundum totam latitudinem suam, manifestum est blasphemiam, ut sic, nec esse infidelitatem propriam, neque illam præsupponere, neque etiam esse semper contrariam confessioni fidei. Primum patet, quia propria infidelitas consistit in sentiendo aliquid falsum de Deo, quod per se spectat ad mentem et intellectum; manifestum autem est blasphemiam non consistere in falsa opinione de Deo, nam catholicus potest esse blasphemus, et *Dæmones credunt, et contremiscunt*, et nihilominus maxime sunt blasphemii, ut D. Thomas supra, art. 4, docet. Dices: licet non omnis blasphemiam sit infidelitas, tamen e converso infidelitas ipsa blasphemiam quædam est, saltem mentalis, si infidelitas in mente tantum sit. Respondetur falsum hoc esse, ut etiam Cajetanus, d. art. 1, notavit, quia sentire falsum de Deo est infidelitas, non blasphemiam; nam blasphemiam, ut diximus, consistit in locutione contumeliosa Dei, non in ipso sensu, vel opinione falsa de Deo. Et declaratur, nam in fide duo sunt, scilicet, assensus intellectus, et voluntas assentiendi, quæ voluntas distinctæ honestatis est a voluntate honorandi vel colendi Deum. Hæc ergo duo cum proportionem in infide-